

Õppetulemuste kontrollimine ja hindamine.

Raskeimaks ülesandeks nii algajale kui ka vilunud õpetajale on õpilaste teadmiste kontrollimine ja numbrite määramine. Võimatu on luua seadusi, mis kindlustaksid igale õpilasele õiglase hinnangu, küll aga võime näidata eksimusi hindamise juures ja esitada abinõusid õiglasema hinnangu saavutamiseks.

Esimene asi, milles õpetaja peab olema teadlik, on see, et ta otsus on ekslik ja puudulik. Katsed ja uurimused on näidanud, kui lahkuminevad võivad olla arvamusel, kui hinnatakse mingi asja omadusi ilma ustava mõõdupuuta. Need eksimused olenevad otsuse subjektiivsusest. Kui iga inimese arvamus on ainukeseks juhiks, siis hinnangud vaevalt ühtuvad; kui aga igale antakse hindamisseadused ja mõõdupuud, siis on hinnangud ligikaudu ühtlased. Virga ja innukalt õppiva õpilase töörõõm kaob, kui ta näeb, et lohakad, laisad ja hooletud hõlpsasti läbi saavad, sellele vaatamata, kas töötatakse või mitte. Seepärast seisku õpetaja valvel, et ta hinded oleksid põhjalikult kaalutud, heatahtlikud ja asjalikud, mis antakse töö eest ja mitte meelitamiseks või karistuseks. On kindlasti vajalik üks objektiivne mõõdupuu, mille abil hinnata,

Millistele teguritele tuleks rajada õpilaste numbrid?

Soovitatakse õpilase numbrimääramise juures kasutada järgmisi tegureid: intelligentsi, osavust, soovitavaid isiklikke õiseloомуjooni, edenemismää-

ra õppeaasta jooksul, lõppsaavutust kursuse lõpul ja klassis ammutatud teadmiste kasutamist koolis või üldse elus.

Üldintelligents võib ära määrata õpilase võime miski asjaga toimetulekuks, kuid ta ei määra ära seda, millega õpilane toime tuleb. Mõne algkoolilaine hindamisel kasutatakse juba leitud suhet võime ja toimetuleku vahel. Mitmesuguse osavuse äramääramist kodumajanduses on arendatud seni, kuid pole veel välja töötatud kasutatavat mõõdupuud. Päris hääde tagajärgedega võib kasutada hinnangu skaalat õpilaste tööde hindamisel. Tuleb seadida kõrvuti parimad halvematega või jällegi aste-astmelt parimast halvemani. Õpilase isiksus on kahtlemata tähtis tegur hindamise juures. Raskusi võib aga tekkida, kui õpetaja segab ära isiklikud iseloomujooned tegelikkude saavutistega. Isiksusega arvestades tulevad võimed ja töökus silmas pidada.

Suhteline juurdevõit ja lõppsaavutus teatud õppeperioodil tuleks samuti arvesse. Järelikult oleks soovitav mõõta õpilase teadmisi nii semestri alul kui ka lõpul.

Klassijuhiste funktsiooni õpilaste elus on kergem ära määrata kodumajanduskoolis kui teistes õppeasutistes. Näiteks viis, kuidas tütarlaps võtab koolipeo vastutuse ja läbiviimise endale või kuidas ta töötab välja oma kodused õppeprojektid.

Kas eksamid on vajalikud:?

Ideaalse kasvatus- ja õpetuskunsti seisukohalt vaadates peaksid eksamid olema koolis ülearused. Kui õpetaja kauemat aega on rahuldanud õpilastest peituvat himu tarkuse järele, on ta nende edu hästi tundma õppinud - peaks ta nende arenguastet teadma ilma eksamita (Aristoteles). Igapäevased elukogemused koolis sisendavad aga teise veendumuse. Klass ei koosne ainult tublidest õpilastest, vaid leidub ka laaberdajaid ja laisku, ka ei toimu õpetus ilma teatava sunnita. Seega on eksamid vajalikuks aluseks: 1. mitmesuguste õpilaste võimete, saavutiste, töökuse hindamisel, 2. nad avastavad õpilase vajadusi ja võimeid, nii et saab otsustada, mis ja kuidas neid õpetada, 3. nad on põhjendusabinõuks, sest teadmine, et tuleb aruandmisepäev, tiivustab õpilasi tööle. 4. nad virgutavad õpilast materjali ülevaatusel ja korraldamisele, millela õppimine võib olla möödud ja pealiskaudne, 5. ja lõpuks nad sooritavad kontrolli õpetaja tubliduse üle. Häa eksami iseloomujooned on maksvus, ustavus ja objektiivsus.

Eksam on maksev, kui ta hindab vastava mõõdupuuga teatud faasi tööd, mis määrati hindamisele. Eksam on ustav, kui tema järjekindla kordamisega, näit. kahe nädala vältel, iga grupiga üksikult ja mitme grupiga korraga, saadakse igal juhul umbes sama punktide arv samas järjekorras. Eksam on erapooletu, kui hindaaja isiklik arvamus jääb kõrvale, või kui asjasse mittepuutuvad tegurid

nagu kiirus, kirja loetavus, keele valdamine jne. hoitakse eemal olukorrast.

Eksami korraldusel tuleb arvesse ka see, kuidas hõlbustada küsimuste moodustamist ja vastuste kontrollimist. Küsimuste vastamisel peaks õpilane olema võimeline tarvitama kõige vähemat võimalikku aega ja õpetaja peaks neid võima parandada kiiresti ja täpselt.

Eksam antakse harilikult õpilaste võimete eristamiseks. Harilikus klassis on enamik õpilasi keskpärased, kuid tähtis on eraldada nii andekaid kui ka nõrku õpilasi keskpärastest.

Numbrite määramine.

Õpilaste teadmisi hinnatakse meil sõnadega väga hea, hea, rahuldav, puudulik ja nõrk. Paljudes koolides tarvitatakse tähti: A, B, C, D ja E või F. A tähendab väga hääd, B hääd, C keskpärast, D nõrka ja F puudulikku. Klassitööde hindamisel tuleb väljuda õpilaste üldise oskuse seisukohalt, mitte sellest, mis õpetaja arvab õpetanud olevat. Klassi võimete jaotus on normaalne, kui on umbes: 5-10% - v., 15-20% - h., 40-50% - r., 15-20% - p., 5-10% - n. Kui tööd on hinnatud, neid tuleb korraldada astme järjekorras. Alul välja valides C-d, siis A ja F. Gruppidevahelist jaotust kontrollitakse kahel viisil: 1) lünkade varal punktide järjekorras ja 2) teoreetilise proportsiooni abil, mida määratakse vastavalt normaalse jaotuse kõverale. Näit.: kui 20 õpilasega klassi punktide

jaotus on: 35,37 - 2 n., 45, 48, 50, 56, - 5 p., 58, 60, 62, 62, 63, 64, 67 - r., 69, 70, 73, 74 - 4 h., 78, 90 - 2 vh.

Soovitav on, et õpilased saaksid teada oma teadmiste suhet teistega, seepärast tuleks alati avaldada keskmised, maksimum- ja miinimumpunktide arvud. Hää on ka tähtsustatud astmed ja nende vastav punktide arv sisse kanda klassiraamatusse, samuti antud test ja keskmine punktide arv.

Katsemeetodid kodumajanduses.

Tänapäeval on üldtarvitusel järgmised meetodid: suuline eksam, praktiline eksam ja kirjalik eksam. Viimane võib olla kaht tüüpi, kas essee tüüpi (antakse mingi teema ja sellele õpilased vastavad) või objektiivset tüüpi, s.o. testina. Igal neist on omad paremused, kuid igal on ka oma puudused.

Suuline eksam on ülimalt ebarahuldav. Aeglasel, arad ja raske väljendusvõimega õpilased saaksid suulisel eksamil kindlasti nagu karistatud. Soodustab see aga neid, kes suudavad hästi kõnelda.

Praktiline eksam on soodsaim eksami tüüp õpilase käsitlemis- ja korraldamisvõime määramiseks. Õpetaja võib siin näha, kes õppis ainult eksami jaoks ja kes suudab õpitut kasutada igapäevases elus. See eksam on tehniliselt raskesti läbiviidav, kuid ta omab suure väärtuse siis, kui see katse nõuab õpilastelt põhiprintsiipide tundmist, kui probleem asetatakse nii, et õpilane on sunnitud organiseerides oma tööd kasutama oma isiklikku arvamust ja siis kui hinnates

Õpilase saavutusi õpetaja isiklik arvamus jäetakse kõrvale niipalju kui see võimalik.

Kirjalik eksam omab mõningaid paremusi võrreldes suulise eksamiga. Ta võimaldab mõtlemiseaega ja nõuab organiseerimist ja seotud mõtete kirjaliku väljendamist. Ta kindlustab õpetajale laialdasema ülevaate õpilase teadmistest, mis nähtuvad paremini kümnest essee tüüpi küsimusest kui ühest, kahest suulisest (harilikult essee tüüpi kirjalik eksam koosneb lo küsimusest).

Ka selle eksamiviisi väärtus on osutunud küsitavaks. Et säilitada objektiivsust hindamisvõimet, õpetaja peaks kiiresti läbi lugema kõikide vastused esimesele küsimusele ja neid hindama, siis teisele jne.

Objektiivsed eksamid - testid. Inglise professor Philip Boswood Ballard on nimetanud seda ka uueks eksamiks. Kirjalik eksam mingis õppeaines nõuab suurt sõnakulu ja see muudab igasuguse aine eksami emakeele stiiliprooviks. Osav stilist segab aga eksaminaatori objektiivset hinnangut. Testid seevastu nõuavad vähe sõnu, katsealune peab suutma oma mõtteid väljendada võimalikult lühidalt, ainsa sõnaga või koguni kriipsuga või muu märgiga. Testide pääparemuseks on, et 1) nad lühikese ajaga võimaldavad kontrollida hulga teadmisi - kuni 150 küsimust tunnis, 2) võimaldavad objektiivsemat hindamist. Puuduseks on aga see, et testide abil saab kontrollida ainult teadmisi, mitte aga oskusi, võimeid jne.

Testide korraldamine nõuab aga teatud spetsiifilist tehnikat. Õpetaja, kes püüab neid tarvitada, peaks tutvuma 1) mitmesuguste testi küsimuste vormidega, 2) meetoditega, mille abil konstruuda teste ja parandada neid, 3) töö paranduste tõlgitsemisega ja küsimuste hindamisega.

Testide sisuvaliku puhul tuleb kursuse (semestris või nädalas) üksikasjalises kokkuvõttes ära märkida need punktid, mis omavad peatähtsuse, sest neid peab rõhutama testis.

Testi küsimuste tüübid jagunevad kahte üldklassi: 1) äratundmine - anda õige vastus, 2) meeldetuletamine - täita tühi koht. Õige vastuse andmine on kergem ja nõuab vähem aega vastamiseks kui tühja koha täitmine, seepärast paigutada viimased testi alule.

Esimese klassi küsimuste harilikud tüübid: 1) vahelduva - valiku küsimused. Iga küsimus peaks sisaldama vähemalt 4-5 valikut, mille hulgas üks peaks õige olema, 2) mitmekordse valiku küsimused erinevad eelmistest seepoolest, et rohkem kui üks vastus võivad olla õiged, 3) sobivküsimused koosnevad kahest sõnade või lausete seeriast, mis nõuavad sobivat ühendust, 4) õige-valä-testis antakse osalt tõde, osalt valet sisaldavaid lauseid ja küstakse nende suhtes kas jaatav või eitav seisukoht võtta. Siin tuleks anda umbes 50-100 küsimust. See testi tüüp kontrollib pääle teadmiste veel vaimuerksust ja mõtlemiskiirust. Sa-

geli esitatakse naeruväärt lihtsaid küsimusi, mis peavad õpilase lõksu viima. Näit.: või ja juust tehakse munadest. Viimasel ajal on hakatud õige-vale küsimuste modifitseerimist soovitama, s.o. et peale õige-vale äramääramise õpilane näitab eksimusi ja paneb need ise õigesse vormi. Teiseks õpilane toogu põhjusi, miks küsimus oli õige. See võimaldaks kontrolli printsiipide arusaamise ja nende kasutamisoskuse üle.

Meeldetuletusküsimused nõuavad õpilaselt pigemini tähttähest mällujätmist kui arusaamisega õppimist.

1. Täiendusviis - testis olevad tühjad kohad tuleb täita sobiva sõnaga.
2. Ühe sõna viis - küsimusele vastatakse ühe sõnaga.

Testi küsimusi tuleb moodustada iga erilise punkti kohta vastavas aines kursusel läbivõetu ulatuses. Tuleb hoiduda püünisküsimustest, millel on rohkem kui üks tähendus.

Testide parandamine.

Soovitav on testi kirjutamise ajal märkida esimesele leheküljele punktide üldarv. Vigade arv märkida värvilise pliiatsiga igal leheküljel alla äärde. Arvutades saadud punktide arvu arvatakse vead õige vastuse vahelejätmise kui ka vale vastuse andmise pärast üldpunktide arvust maha.

Küsimus oleks täiuslik, kui mõrk õpilane ei suuda sellele vastata

õieti ja kui hea õpilane kunagi ei jäta seda vastamata. Et leida küsimuste suhtelist väärtust, võrrelda häide ja nõrkade õpilaste vigaseid vastuseid, tehes vigade tabeli mõlemast grupist. Protsentuaalne vigade arv parimate ja kõige nõrgemate gruppide vastustes määrab küsimuse suhtelise väärtuse. Näit. kui 3 parimat õpilast eksisid 8 halvima õpilase vastu 3:8, siis on küsimus eeskujulik. Kui eksimus ilmneb võrdselt mõlemas grupis, siis ei ole küsimusel erilist väärtust. Kui küsimus vastati kõikide poolt, siis oli ta liiga kerge. Kui parimate õpilaste seas oli rohkem eksimusi, kui halvimate hulgas, siis oli küsimus halb. Jättes välja halbu ja kergeid küsimusi võib pikapäale nii kujuneda ustavaid kontrollküsimusi. Õpetaja kohuseks on kasutada kõiki abinõusid, et hinne kujuneks õiglaseks - õpetaja peab suutma jääda erapooletuks, mis on noorsoo ja laiemale publiku silmis õpetaja suur voorus.

Kasutatud kirjandus:

The Teaching Of Home Economics,

by Clara M. Brown and Alice H. Haley.

Didaktika põhijooned.

Mihkel Kampmann.